

О СТАТУСУ САБОРА НА КРИТУ

Статус «Светој и Великој Сабора» који је одржан на Криту коментарише протојереј Владислав Ципин, доктор црквене историје, професор и шеф катедре за црквено-практичне предмете на Московској духовној академији и професор канонског права у Сретењској духовној семинарији.

У јуну 2016. г. на Криту је одржан Сабор, који је унапред назван «Свеправославним». Његов састав и околности његовог сазивања које имају везе са учествовањем и неучествовањем на њему представника аутокефалних Православних Цркава изазвали су велики одјек у медијима, углавном нестручан. У најразличитијим публикацијама се истицала његова сензационалност, стално је објављивано да је то догађај без преседана у периоду од више од једног миленијума црквене историје. Другим речима, још пре сазивања докони коментатори су га стављали у исти ред са седам Васељенских Сабора од којих је последњи одржан 787. г.

Заправо, за то нема основа.

Двадесетих и тридесетих година XX века идеја о сазивању Васељенског Сабор је с ентузијазмом разматрана у Фанару, за овакву манифестацију су се обављале припреме, али је земљотрес који се десио у Светој земљи (а тада је Јерусалим изабран за његовог домаћина) спречио одржавање Сабора на којем је од стране прогањане Руске Цркве требало да учествују обновљеници, који су у њој изазвали раскол. Сабор је одложен на неодређено време, а кад је 1960-их година обновљена припрема за њега (овог пута уз учествовање представника канонске Руске Цркве), није се више радило о Васељенском, већ о Свеправославном сабору, али притом, истина, није било искључено да касније може бити проглашен за VIII Васељенски, али се ниједан одговоран црквени прегалац није унапред изјаснио о таквом признавању.

А кад је коначно одређен програм Сабора за који су се вршиле припреме постало је јасно да он не може стећи статус Васељенског. Међу Саборима које је Православна Црква признала за Васељенске није било ниједног на којем нису формулисане догме (у виду Символа вере, саборског ороса или на други начин), а догматске теме нису биле предвиђене програмом Сабора који је планиран за 2016. годину, а за доношење одлука о малобројним питањима која су после велике селекције остала на програму, није била потребна компетенција Васељенског Сабора.

У вези са термином «васељенски»

потребно је термилошко објашњење.

Историја Цркве зна за различите саборе који су себе проглашавали «васељенским», али касније нису признати за такве, испоставило се да су јеретички, разбојнички, или нису одбачени, али се сматрају помеснима, без обзира на то што су неки од њих по свом саставу далеко превазилазили границе једне митрополије (каква је била велика већина сабора из I миленијума после Р.Х.) или једног патријархта. Као пример се могу навести 2 сабора која су била сазвана за време светог патријарха Фотија: 861, 869. и 879. године. Други од ових сабора, на којем је свргнут патријарх Фотије, а свети патријарх Игњатије враћен на Константинопољски престо у Католичкој цркви се назива VIII Васељенским, због чега се понекад доноси погрешан закључак да га Православна Црква одбацује као разбојнички. То није истина: за нас је то само један од помесних сабора.

Додељивање сабору назива «васељенски» својевремено није имало значај који је овај термин попримио касније. Ради се о томе што је овај термин «васељенски» (грчки «οἰκουμηνικός») еволуирао. У Ромејском царству се многим институцијама додавао овај титуларни назив: «васељенски патријарси», «васељенске судије». Савремена употреба архаичних титула које одговарају реалијама прошлости и које су преузете из номенклатуре византијске епохе представља устаљени црквени стил. Али кад осећај за меру буде изневерен и кад се титуле доживљавају као карактеристике садржаја на основу којих се појављују неодрживе претензије, очигледна је мегаломанија која изазива жаљење.

У том смислу је веома карактеристичан један изванредан документ. Крајем XIV века кад се Ромејска (или како се сад назива, Византијска држава) састојала само од престонице с најближом околином велики московски кнез Василије Дмитријевич је забранио митрополиту да узноси име императора на богослужењу, зато што Руси имају Цркву, а немају цара. Гласине о овој новини су дошле до Константинопоља и патријарх Антоније је великом кнезу Василију упутио повељу у којој је писало:

«То није добро. Свети цар заузима високо место у Цркви, он није исто што и други локални кнезови и владари. Цареви су на почетку утврдили и учврстили побожност у целој васељени, цареви су окупљали Васељенске Саборе; они су својим законима потврдили поштовање онога што говоре Божански и свети канони о исправним догмама и о уређењу хришћанског живота; много су се подвизавали против јереси. Због свега тога имају велику част и заузимају високо место у Цркви. И ако су, по Божијем допуштењу пагани опколили царска

имања и земље, цара ипак поставља Црква, по истом чину и са истим молитвама се помазује великим миром и поставља се за цара и самодршца Ромеја, односно свих хришћана... Ако су и неки други хришћани присвајали назив цара, сви ови примери представљају нешто неприродно, противзаконито и више су дело тираније и насиља (неголи права). Заправо, који оци и који сабори и који канони говоре о њима? А све, и одозго и одоздо, говори о природном цару, чије се законске одредбе испуњавају у целој васељени и само његово име свуда помињу хришћани, а не било чије друго» (Цит. по: Карташов А.В. Есеји о историји Руске Цркве. М., 1993., стр. 371).

Ова посланица одлично илуструје претензије византијске правне свести: чак и у последњем периоду постојања државе царство Ромеја је поистовећивано са васељеном: сматрало се да империја нема географске границе и да обухвата цео свет – васељену, екумену. Зато су царске институције називане «васељенским», а црквени сабори, који су превазилазили границе појединих митрополија такође су се називали «васељенским».

Али временом је у православној еклесиологији настало учење о Васељенским Саборима који нису такви само по називу, већ и по суштини ствари, а суштина се састоји у томе да вероучитељске догматске формуле које су на њима проглашене поседују непогрешивост, због чега се и сами Сабори признају као богонадахнути, јер такви и јесу. У њиховим оросима се заправо садржи језгро Светог Предања, које је заједно са Светим Писмом богооткривена истина.

У канонима и другим црквеним актима нема дефиниција које се односе на Васељенске Саборе, њихов састав, овлашћења и инстанце које су опуномоћене да их сазивају. Пошто не постоји канонска дефиниција Васељенског Сабора, главне црте ове изванредне, харизматске институције у животу и структури Цркве се могу открити само на основу историјских података, уз уопштавање околности у којима су они сазивани и одржавани. Што се тиче инстанца које их сазивају, свих седам Сабора су сазвали императори. По свом саставу Васељенски Сабори су представљали епископске корпорације. Презвитери, ђакони и монаси без чина, као и царски чиновници присуствовали су Саборима, али су саборне одлуке (оросе) потписивали само епископи или заменици одсутних епископа. Императорски потписи актова Васељенских Сабора су им давали ауторитет државних закона. Изузетак, који не представља норму, јесте потписивање монаха без епископског чина, аката VII Васељенског Сабора. Разлог за то је био ауторитет који су монаси стекли својом исповедничком одбраном

иконопоштовања у време иконоборачких прогона.

Канонски монопол епископата на учествовање у Саборима налази на предрасуде, које делимично проистичу из терминологије збрке повезане са словенским и руским преводом грчких речи. Универзалност Цркве је језиком Символа вере изражена помоћу две дефиниције – једна (μία) и католичанска

коментарише «апостолско» својство Цркве.

Надлежност Васељенских Сабора се пре свега састојала у решавању спорних догматских питања. Васељенски Сабори су такође издавали каноне у којима је бележено обичајно право Цркве или се придавао виши, општецрквени ауторитет одлукама помесних Сабора. Напокон, Сабори су судили поглаварима

«Сабор испод хрста» или наши «Велики Московски Сабор» и «Стоглави Сабор», зашто да не? Али ако се не поставља питање о властитом имену, већ о његовом црквеном статусу, очигледно је да Сабор на Криту није био свеправославни. На њему није било представника, не 4, као што обично пишу новинари, а и не само они, већ 5 аутокефалних Помесних Цркава – Америчка Црква се не помиње,

зато што њено учествовање није ни било предвиђено. Међутим, то не значи да таква Црква не постоји и да је престао да важи томос којим јој је 1970. године дарована аутокефалност. Дакле, на Сабору није било представника 5 Цркава, а представници 10 других су били присуствовали, али је аритметичка надмоћ присутних у односу на одсутне привид. Постоји и друга, важнија статистика. Паства Помесних Цркава које нису учествовале на Сабору износи три четвртине православаца на целом свету.

И још о рецепцији

саборских аката: пошто документ који су донета на «Свеправославном сабору» нису догматског карактера и значаја, питање њихове рецепције се не поставља оштро тако да њихово признавање или непризнавање служи као лакмус папир Православља, као кад су у питању догматски ороси и друга угледна излагања веронауке. Релативан значај ових докумената се признаје у зависности од квалитета њиховог садржаја. Одмерена оцена сваког од њих се може дати тек након темељног проучавања. С тачке гледишта црквене дисциплине ова документа у свом не декларативном, већ резолутивном делу имају обавезујући карактер за оне Цркве чији су представници учествовали у њиховом доношењу, али би било апсурдно сматрати да на било који начин везују и оне аутокефалне Цркве, чији поглавари и архипастири нису ставили свој потпис на њих. Другачији однос према њима би подразумевао да или је то Сабор in corpore, или да неко од његових учесника поседује непогрешивост, али хвала Богу, ниједан православни епископ не претендује на непогрешивост која припада Христовој Цркви и која је институтивно везана искључиво за Васељенске Саборе.

Протојереј Владислав Ципин
Са руског Марина Тодић

поводом храмовне славе цркве СВЕТОГ АРХАНГЕЛА ГАВРИЛА у Ричмонд Хилл

У СУБОТУ, 23. ЈУЛА У 7:00 УВЕЧЕ

УЗ ДОБРУ МУЗИКУ ОРКЕСТРА МИШКА И ДАНИЈЕЛЕ,
СРПСКИ ЛОВЦИ СЛУЖЕ ЛОВАЧКЕ ГУРМАНЛУКЕ

на сам дан славе, У УТОРАК, 26. ЈУЛА

СВЕТА ЛИТУРГИЈА У 9:00 САТИ. РЕЗАЊЕ СЛАВСКОГ КОЛАЧА У ТОКУ СВ. ЛИТУРГИЈЕ.

У НЕДЈЕЉУ, 31. ЈУЛА

КУМОВИ СЛАВЕ, ВОЈО И МИЛА МАВРАК ПРИРЕЂУЈУ И ДАРУЈУ СЛАВСКИ РУЧАК.

добро нам дошли!

(каволикј, у руском преводу «саборна»). У уобичајеним представама о саборности Цркве, о саборном начелу њеног уређења, које се одразило у руској литератури, често се среће озбиљна термилошка грешка, која изврше православу еклесиологију. Ова грешка се састоји у томе што се успоставља директна, непосредна веза са «саборношћу» која се исповеда у Символу вере као једног од својстава Цркве и црквене институције као што је «сабор».

Типичан случај аберације који се очигледно не може објаснити елементарном неукосћу и незнањем тога да је у тексту Символа вере у оригиналу употребљена реч «каволикј», која нема исти корен као грчка реч «сабор» («σύνδοκος»), већ је највероватније изведена из одавно устаљене традиције шире, дакле, богословски не сасвим адекватне интерпретације садржаја појма «саборност», «католичност», кад се у идеју саборности укључује додатни садржај, који може бити изведен из семантике словенске и руске речи «сабор». Заправо, да бисмо били богословски коректни, треба да полазимо од тога да се институција као што је сабор не односи пре свега на саборност (католичност), већ на апостолске катактеристике Цркве. У класичном Катихизису светитеља Филарета тема сабора се разматра на одговарајућем месту – тамо где се

аутокефалних Цркава и другим јерарсима, не само уколико су били оптужени за јерес, већ и због кршења дисциплине или незаконитог заузимања црквених дужности. Васељенским Саборима је такође припадало право да доносе суд о статусу и границама Помесних Цркава. Историјски је коначно признавање Сабора за Васељенски припадало следећем Сабору. Тако је Сабор из 787. године признат као VII Васељенски на Помесном Константинопољском сабору 879. године.

У црквеном народу је уобичајено мишљење по којем Васељенских Сабора не може бити више од седам, а то значи, с једне стране, да се не може признати за Васељенски неки од Сабора који су раније одржани, а с друге – у будућности је немогуће сазивање новог Васељенског Сабора. Ово убеђење које је у народу чврсто уврежено не може се догматски образложити, али се мора признати да га историја није оповргла, и зато треба да будемо опрезни и да га не квалификујемо као заблуду или предрасуду.

О Васељенском статусу Сабора који је одржан на Криту и у чији програм нису улазиле догматске теме, већ због тога не може бити ни говора. Али да ли је исправно или није то што се назива Свеправославним? Ако се ради о властитом имену попут тога што су неки сабори познати као «Двократни»,